

BOZDAĞ EFE EFSANESİ

Yazan
Şeref ÜSKÜP

1994
İZMİR

Kapak

Kompozisyonu: Sacit Atlıhan

Baskı ve Cilt: Hür Efe Matbaası

850 Sokak No: 42/A Tel: 483 79 38

Merkez büro: 851 Sokak No: 7

Tel: 425 85 71 Fax: 425 85 71

BAŞLARKEN

"Bozdağ Efe Efsanesi" gerçek bir olayın öyküsünün efsaneleşmiş şeklidir. Olay, efeler diyarı Ödemiş'in Bozdağ Yaylası'nda geçer

1990 yıllarında Ödemiş çukurunda muhtelif Yörük aşiretleri bazı yöreleri mekân tutmuşlardı. Yaz başlangıcında bu Yörük aşiretleri civardaki yaylalara göç ederek yaz aylarının ovadaki bunaltıcı sıcaklarından hem kurtulurlar, hem de hayvanlarına yayla otlaklarında otlatırlardı.

Serin havası, buz gibi suları, yemyeşil çayırları ile yaylalar, Yörükler'in vazgeçilmez yazlıklarıdır. Bu yerleri de aralarında paylaşmışlardır.

Efsaneleştirdiğimiz öyküdeki bebek kaybolma olayını bana, Çakıcı'nın torunu rahmetli Bedriye Öztürk Hanım anlatmıştı. Onun kendine özgü anlatışı beni heyecanlandırmış ve bu olayı "film senaryosu" olarak kaleme almama cesaret vermişti. Hatta, film gerçekleşirse Akkadın rolünü Müjde Ar'a, kaynana rolünü de kendisine vermeye söz vermiş ve gülüşmüştük. Meğer, Müjde Ar'ı pek severmiş.

Senaryoyu Ankara Televizyonu'na gönderdim, ilgi görmedi. "Kuzguna yavrusu güzel görünür" misali, ben de pek beğendiğim bu yapıtımı kitap halinde yayınlamayı düşündüm. Fakat, senaryo perdeye aksettirilerek sunulur. Kitap halinde okuyucuya sunulması pek nadirattandır. Hem sıkıcı olur, hem de rejisörün sihirli denegi değmeden senaryo pek bir anlam taşımaz.

Bunları düşünerek evvelâ efsaneyi normal anlatım şekli ile vermeye çalışıyorum. Bu, kitabın "Birinci Bölümü" dür.

"İkinci Bölüm" de senaryoyu sunuyor ve "Bozdağ Efe Efsanesi"nin başarı düzeyini okurlarımın hakemliğine bırakıyorum.

Karapınar - Urla
1992

BOZDAĞ EFE EFSANESİ

Bozdağ, Ege dağlarının efesidir. Dumanlı başının Ödemiş ovasından görünüşü insanı büyüler. Heybetli, vakur bir görünüşü vardır. Yöreye efelik ruhunu bu dağın aşladığını söylerler. Kötülere aman vermediği, kadını, çocuğu, güçsüzü ve bir de sevdalıları koruduğuna inanılır.

Anlatılan efsaneye göre:

Bozdağ da bir zamanlar karşısındaki Kızdağ'a aşıkmiş. Birbirlerine karşınki göz kırpar, bulutlarla haber, rüzgârlarla kokularını gönderirlermiş. Fakat, günlerden bir gün aralarına başka bir dağ girivermiş. Koca Bozdağ, bu yeni bitme dağ yüzünden sevdalısı Kızdağ'ına artık ne selâm, ne de koku gönderemez olmuş. Bu duruma Kızdağ pek üzölmüş, üzüntüden saçları dökölmüş kel olmuş.

Sonunda, bu yeni bitme dağa çok kızan Bozdağ bir gün koca bir dağ parçasını üzerine ativermiş. Aralarına giren yeni bitme dağ çökmüş, bir çukur halini almış...

Bu çökerttiği dağın çukuruna "Gölcük Yaylası", saçları dökölen sevdalısına da zamanla "Keldağ" demişler.

Bozdağ'da bu kaya fırlatma huyu o zamandan beri süregelmiş. Korumak için, kötöleri yok etmek için habire koca koca kayaları savurmuş durmuş. Hele bağrına sığınan sevdalıları korumak için daha da hassas, daha da acımasız olmuş.

Bozdağ'ın başı dumanlıdır, zirvesine yanından geçen bulutlar takılır, dik başını çepeçer ve sarar. Bu efelerin başlarına bağladıkları puşuya benzer. Zaten efeler başlarına puşu bağlamasını Bozdağ'dan öğrenmişlerdir...

Bozdağ, buz gibi suları, çam kokan havası ile etrafına hayat verir. Üç nehir ondan kol alarak ovalara bereket taşır. Yaylaları zümrüt gibidir. Hele hele Yuntalan yaylası devasa bir yeşil çanaktır. İşte buraya, bu zümrüt çayirlara bir zamanlar göçer Yörükler gelirler, Ege'nin kurak yaz aylarını burada geçirirlerdi. Bu cennet misali yerlerde sürülerini otlatır, peynir basarlarken, şehre de keçe çuvalar içerisinde kar taşır, satarlardı

.Efsaneleşen öykümüz bu yüzyılın başlarında burada geçtiği söylenir.

BOZDAĞ YOLUNDA BİR GÖÇER KAFİLESİ

Bir Yörük göçer kafilesi pek cümbüşlüdür. En önde göçerlerin reisi "Ağa" ve yaşlılardan bir grup vardır. Arkada, yük hayvanları, her yük hayvanının yükleri üzerinde bir iki küçük çocuk. Hayvanların önünde ardında Yörük kadınları ve erkekleri hem yürümekte, hem de birbirlerini gayretlendirmek için türlü lâflar, şakalar yapmaktadırlar.

Binek atları, yük beygirleri, eşekler, develer ve kafilenin sonunda koyun ve keçi sürüleri. Bir de köpekler... Bu köpekler içinde bir de Karabaş vardır.

Bunca kap kaçak, çadır, çadır direkleri, yatak, kilim ve daha bir sürü eşya bu yük hayvanlarına itina ile yüklenmiştir.

Araba yoktur. Olsa da ilerleyebileceği yol yoktur.

Kafile uzun bir yolculuktan sonra Bozdağ eteklerine varmıştır.

En önde gitmekte olan aşiret reisi atını durdurur. Dağa doğru bağıır. Sanki canlı bir varlıkla konuşmaktadır:

--- Hey gidinin Bozdağ'ı ! İşte yine geldik. Bunca yıldır gelir gideriz. Bizi barındırır, besler, korursun. Selâm sana koca dağ, selâm sana Bozdağ !.

Yanımdakiler de Ağa'ya uyarlar. Onlar da bağıırılar:

--- Selâm Bozdağ!

Ağa seksen yaşlarında bir adam. Aşiretin her şeyi. Ağır ve kendinden emin bir eda ile konuşur. Konuşurken karşındakilere bir saygınlık yaratır. Yaşının verdiği tecrübe ve bilgisi ile hem aşiretinde, hem de cıvarda saygın bir kişiliği vardır.

Ağa'nın sırdaşı, fikir danıştığı, senli benli olduğu bir Hoca'sı vardır. O'na Hoca deyışleri pek bilgili olmasından. Altmış yaşlarında, şakadan hoşlanan bir tip.

Ağa, Hoca'ya seslendi:

- Siz yola devam edin, ben şöyle bir dolanayım.

Hoca:

- Ağa, senin maksadın dolanıp teftiş değil, torununu görmek. Dönerken al getirde ona leblebi verip okşamak istiyorum.

Ağa, ilerliyen kfiledekilerle zaman zaman atını durdurarak konuşmaktadır. Bir hayvanın üzerinde yaşlı bir kadına gülümseyerek baktı.

Ağa:

- Hatça, rahatın iyi mi?

Hatça Nine, güneşin kavurduğu çiziklerle dolu yüzünü Ağa'ya minnetle çevirip cevap verdi:

- Eyi Ağa, eyi! Allah senden bin kere razı olsun. Bu hayvanı altıma vermesen işim zor. Eski dermanım yok gayrı.

- Sen bize emanetsin Hatça. Yitirdiğin üç yiğidin bize emanetisin sen. Hiç seni yaya koyar, işe koşar mıyız.

Ağa geriye doğru uzaklaşırken Haça Nine kahır dolu bir sesle kendi kendine söyleniyordu:

- Üç yiğidimi de, çadırımın direğini de yıllar önce yitirdim. Yapayalnız ortalarda kaldım. Allah, Ağa'dan bin kere razı olsun. O da üç oğlunu yitirdi. Kalan biri ile avunuyor. Keşki benim de birisini Cenabı Mevlâm bana bağışlasaydı. N'olurdu sanki?

Hatça Nine, Allah'a isyan ettiğini farketmiş gibi birden bütün teslimiyeti ile, ama buruk bir eda ile:

- Tövbe tövbe! Mevlâm, hikmetinden sual olmaz. diye murıldandı. Üzgün, kadere bir bakışla yaşlı gözlerini Bozdağ'a doğru çevirdi..

Ağa, kafilenin gerilerinde yürümekte olan karısı Fadime Ana, oğlu Ali, gelini Akkadın ve iki torununun yanına yaklaşınca gelini Akkadın'a:

- Kız gelin, bebenin keyfi yerinde mi?

Akkadın başını mağrur kaldırdı. Yirmi iki yaşının verdiği tazelik, iri kara gözler, arkasına bağladığı bebeği, yük hayvanının üzerindeki büyük torun Can'ı göstererek:

- Ağa babam, bebe de, Can'da iyidir. Keyifleri yerinde. Kocabaş'da hep yanımızda, sanki muhafız!

Ağa, oğlu Ali'ye:

- Oğul, gayri Bozdağ'a geldik. İsteyen erler tüfenklerini taşımaları da olur. Artık koca Bozdağ'ın bağrındayız. O, bizi korur.

Gelininin yanında yürümekte olan Ağa'nın karısı Fadime Ana söylendi:

- Ağa, sen bu dağla aklını bozdun. Onunla konuşur, dertleşirsin. Etraf çşkiya dolu, sen tüfenkleri bırakın, dağ bizi korur diyon. Heç tedbir elden bırakılır mı?

Ağa:

- Senin aklın ermez Fadime. Ben, dedemden de, babamdan da böyle duydum. Dağ, babamı cezalandırdı, hep anlatır dururum. Hem sen şu kaynanalığı bırak da biraz bebeyi taşısana.

Fadime Ana:

- Senin rahmetli anan benim çocuklarımı taşıdı mı?

"Doğurduğu gibi taşısın" demez miydi. Şimdi torunların pek kıymathı oldu.

Ağa:

- Bak ben, Can'ı yanıma alıyorum.

Fadime Ana:

- Beygirden alıp, kısırağa bindiriyorsun. Buna taşımak mı denir?

Ağa, Can'ı beygirin üzerinden alarak önüne oturtur ve kafilenin baş tarafına doğru gider.

Kocabaş arkalarından onları takip eder. Çocuğun emin ellerde olduğunu anlamış gibi geriye, eski yerine döner.

Kafilenin başındaki yerini alan Ağa'ya, Hoca takılır:

- Ağa, torununu Allah bağışlasın. Her geçen gün sana biraz daha benziyor.

Ağa:

- Ulen Hoca, ya kime benziyecekti. Elbet dedesine benziyecek.

Hoca:

- İnşallah ömrü de, kafası da sana benzer. İlerde çadırlarımıza o hükmedecek.

Ağa:

- Hoca, hükmetmek nice söz? Yol gösterecek de. Sanki beni erlerimiz pek mi dinliyor. Yaradan fazla erlerimiz dışarda, kaçan kaçana, eksile eksile kadınlar arasında kaldık. Öyle değil mi Hoca?

Ağa, kısırağının üstünde kucığına aldığı torunu Can'a Bozdağ'ın zirvesini göstererek başlar bu sefer torunu ile konuşmaya. Bu konuşma tek taraflıdır, yalnız Ağa anlatır. Şöyle der:

- Bak nurum, benim aslan torunum! Bu dağ var ya, sana geçen yıl da anlatmıştım, sağ olursak gelecek yıl da anlatacağım, bizim yazlık meskenimizdir. Yetmiş beş yıl önceyi hayal meyal hatırlıyorum. Ben de senin gibi dedemin kucığında aynen şimdi senin oturduğun gibi otururken rahmetli dedem, senin büyük deden Hacı Ağa anlatırdı. Torunum, derdi, bu gördüğün dağ canlıdır. İnsan gibi düşünür, görür, bağrında yaşayanları kurda - kuşa, kötülere karşı korur. Yedirir, içirir, hayat verir. Buraya geldik mi hepimiz bir hoş, sanki yeniden doğmuş gibi oluruz. Ben bile burada yaşlılığımı, yorulan kalbimi, hastalıklarımı unuttur, yeniden kuvvet ve sağlık bulurum. Bu dediklerimi unutma, anlattıklarına inan ve inşallah sen de ilerde kucığına alacağın torunlarına dediklerimi bir bir anlat.

Onlara dikkatle dinleyen Hoca dayanamaz ve Ağa'ya sorar:

- Ağam, hep der durursun, bu dağın insan gibi görüp düşündüğünü, üzerinde yaşayanları kötülere karşı koruduğunu, falan filan.. Bu dediklerin hakikaten essa mı?

Ağa:

- Dedem bana böyle derdi. Ben de bunca yıl denemişimdir. buraya geldim mi ne vukuat olur, ne de ölen olur, ne de eşkiya baskını yeriz.

Hoca:

- Geçen yıl üç kişiyi yılan soktu, kaç kişinin kolu kanadı kırıl- dı. Kurtlar sürülere hepey telafat verdirdi. Bunlara ne diyecen Ağa?

Ağa:

- O kadar ufak tefek şeyler olacak. Tedbirde kusur, dikkatte ihmal olmaz. Ne demişler: "Önce deveni bağla, sonra namaza dur." Sen tedbirli ol, dikkat et, gerisi önce Allah'a, sonra da bu koca dağa bırak. Ben buna inanır, itikat ederim.

Hoca anlamsız başını sallar. Belli ki Ağa'nın söylediklerine inanmıyordur. Karşı gelmek de istemez.

Hoca:

- Ağa, biyol da bana izin ver de bi teltiş de ben yapayım. Belki de sana söyleyemedikleri bi acetleri vardır.

Ağa:

- Olur Hoca olur! Benim dolaşmanın bahanesi bu kerata idi. Ama senin hınzırlık yapmak için, sağa sola sataşmak içindir. Huyunu bilmez miyim? Hadi var git de tez yanma dön.

Hoca atını geriye çevirir ve Ağa'nın dediği gibi kervan- dakilerle başlar şakalaşmaya. Hoca biraz da göçerlerin neşe- sidir. Onlara akıl verip, yol gösterdiği kadar takılıp şaka yap- masını da seven bir kişiliği vardır. Hepsı büyüklerine mutidir, saygılıdır. Birinin derdi hepsinin; dertler, sevgiler, işler hep müş- terektir. Büyük bir dayanışma içersindedirler. Zaten üç kuşağa varan beraberlikleri bundandır. Hoca, aşiretin en yaşlı kadını Hatça Nine'nin yanından geçerken muzipliğini yapar:

Hatça Nine, o maşallah keyfin yerinde.

Hatça Nine:

- Ağa sağolsun.

Hoca, çocuklara dağıttığı leblebiden bir avuç da Hatça Nine'ye vermek ister, yaşlı kadına seslenir:

- Hatça Nine, sana da vereyim mi?

Hatça Nine:

- Bende onları çiğneyecek diş kaldı mı ya!

Hoca:

- Süt dişlerin çıkmış diyorlar.

Hatça Nine:

- Nerden çıkarıyon bu lafları hoca!

Hatça Nine yine yüzünü Bozdağ'a dikti. Belli ki konuşmak istemiyordu. Bir ileri, bir geri, hayvanın üzerinde sallanırken o yine eski günlere daldı. Tek eğlencesi buydu artık. Hayal kurar, genç kızlığını, çocuklarını, kocasını düşünür, onların hayali ile geçmişe bağ kurar, bazen de o kırıksıklarla dolu kavrulmuş yüzünde bir belirsiz tebessüm belirirdi.

Hoca daha da gerilere kadar gitti. Bu sefer iki genç takıldı:

- Mehmet hadi bakalım düğün yakında!

Mehmet bir hoş gülümserken, yanındaki yavuklusı, güya utanmış gibi başını hafif öne eğdi.

Bu yörük kızları da bir hoş. Güzellikleri için kaşına, gözüne bakıp hüküm veriyorsun. Her tarafı kapalı. Renk cumbüzu içinde. O kadar çeşitli giysiler var ki, şaşmamak mümkün değil.

BOZDAĞ'DA BİR AŞK HİKAYESİ

İnsanoğlu nerede varsa orada aşk da vardır. Bu, şehrin ortasında, kasabanın kenarında, köyün harman yerinde olduğu gibi, dağ başında da vardır.

Aşıklar biraz delidir. Fırtınaya yakalanmış gemi misali, limana girinceye kadar bu delilikleri sürer. Bazıları da ömür boyu bu ilâhi heyecanı duymak, yaşatmak için bir türlü limana sığınmak istemezler.

Şimdi Bozdağ'da geçen ve Bozdağ'ı bile çileden çıkaran ümitsiz bir aşk hikâyesini anlatacağız:

Yirmi çadırılık aşiret Bozdağ yaylasına yerleşmiştir. Yaylalar- da akşam, ovaya göre daha geç başlar. Yaylanın akşamı da bir başkadır.

Her çadırın önünden bir duman yükselmektedir. Bu duman, havada hemen dağılır. Ortalık berraktır. Dağ, yani Bozdağ: Beyaz yamalı dev bir şalıdır. Kuzey yamaçları yer yer kar ile bütün yaz mevsimi kaplıdır. Hele mehtap varsa, dağın seyri insana huşu verir.

Bahsini ettiğimiz yirmi çadırın en görkemlisi Ağa'nınkidir. Aşi retin yaşlıları orada toplanmışlardır. Ağa'nın karısı Fadime Ana, misafirlerine dağ otlarından yaptığı bir çayı ikram etmektedir.

Çadıra oğlu Ali gelir. Çadırdakileri saygı ile selâmladıktan sonra babası Ağa'ya yapılan ve bir gün sonra yapılacak işlerin raporunu verir.

Şöyle der:

- Ağa babam, iş bölümü yapıldı. Kar işi için iyi bir kol kurduk. İki güne varmaz mal göndermeye başlarız. Şimdi pazarlama işini yapacak olan Büyük Mehmet'i beklemekteyiz.

Ağa:

- Sürüyü Yuntalan yaylasındaki, çayırhğa kadınlarımızı nö- betle gönderin. Erimiz az. Bu işi kadınlarımıza yaptırmak zorun- dayız.

Oğul:

- Öyle yapacağız baba. Yarın sabah sürüyü gelinin Akkadın götürecek. Lâf olmasın diye ilk nöbete onu koydum. Çocukları da yanına alacak.

Hoca:

- Desene yarın akşama dek Ağa, torunlarından ayrı kalacak.

Ağa:

- Ben gider çayırdaki onları görürüm. Kısağa atladım mı ya- rim saata varmaz yanlarındayım. Torun sevgisini bana çok gör- me Hoca!

Hoca:

- Ağam, sana çok görür müyüm hiç? Bu bizimkisi biraz hasetlik gibi bi şey. Sende var, bende yok. Bütün dava burada.

Ağa:

- Neden Hoca? Senin de, Allah bağışlasın, torunların var ya!

Hoca:

- Bizimkiler maşallah kazık gibi oldular artık. Meleyen kuzu mu sevilir, toslamaya çalışan tombak mı?

Ağa:

- Hoca, hoş adamsın vesselâm!

Ağa, oğlu Ali'ye dönerek:

- Peki oğul, şimdi dinlenin. Yarın hayırlısı ile işlerimize başlarız.

Ali, çadırdakileri selâmliyerek ayrılır.

Hoca:

- Ağam, şükür bu günümüze. eziyetli bir yolculuktan sonra nihayet yaylamıza geldik. Sen de, biz de yorgunuz. Çadırlarımıza çekilmemize izin ver.

Ağa:

- Hoca, biraz daha konuşalım. Yarın çalışıp yorulacak sen, ben değil, gençler. Bizim burada yapacağımız bazı işler var. Meselâ bizim çadırlarda iki genç yavuklu var. Bir de dışarıdan bir gelin gelecek. Bunların düğününü güzel burada yapalım. Sen bu işi şimdiden bi yola yordama koymaya bak.

Hoca:

- Olur Ağam. Aklıma bi şey takılıyor. Acep, Çakıcı Ele'de çıkar gelir mi derneğimize?

Ağa:

- Elbette gelir. Bunca yıllık hukukumuz var. Babası rahmetli Ahmet Ele ile başlıyan yakınlığımız, oğlu Mehmet Ele ile de suruyor. Ele, şu anda yüzde ve Birgi'de oturuyor. Biz davetimizi yapacağız. Gayrısını Ele bilir. Ama kanaatim odur ki, ele gele-

cektir. İki saat uzaklıkta olan Ele, bizi kırmaz. Hoca, bak sana ne diyor: Bu evlenme işini pek uzatmayalım. Erleri askere gitmeden evermeye bakalım. Askere giden şehir görüyor. Zamane gençleri bunlar. Akılları havada. Şeherde hayat daha rahat ve tatlı geliyor onlara. Bunları askere gitmeden başlarını bağhıyalım. Başka çare yok.

Hoca:

- Dediklerin doğru da, ya şehirlerimiz? Senin üç oğlunun ikisi Kırım'da kaldı, ya onlar evlenip gitseydiler, şimdi genç dulları da yetimleri ile beraber bakmak, gözetmek zorunda kalacaktık.

Ağa:

- Dediğimi yapmazsak bu aşirette senle ben kalırız, dağılırız. Eski gücümüz kaldı mı? Elli çadırdan, yirmi çadıra düştük. Biz ziraat yapamayız. Bizim işimiz hayvancılık. Bu yaylalar bizim mekânımız. İlerde ne olur bilemem. Amma, biz sağ oldukça, atalarımızdan gördüğümüz töreyi sürdüreceğiz.

Hoca:

- Aşam, yine sen daha iyi bilir, daha iyi düşünürsün. Bana sorarsan, ben bu işi kışlakta yapalım derim. Düğün ihtiyaçlarımızı daha kolay temin eder, bu işi daha rahat halletmiş oluruz.

- Bu işi uzatmaya gelmez. Bu düğünleri yaylada yapmaya karar vermiştik. Herkes işini, hazırlığını ona göre yaptı. Şimdi bunu durup dururken değiştirmek olmaz. Sonra, kulağıma geldiği kadarıyla, kızını almak istediğimiz İdris Ağa'nın başı deritteymiş. Kızını birileri daha ister ve Ağa'ya türlü yollarla bas- kı yaparlarmış. Hatta, kızı isteyenler her kim ise, bazı efelerden yardım bile istemişler. Bizim, Çakıcı ile olan hukukumuzu bildiklerinden baş vurdukları efeler bu işe bulaşmak istememişler. Sen düğün hazırlığına şimdiden başla. İhtiyaçları kasaba, hatta şehir pazarlarından temin et. Masraftan kaçmıyalım, bu işi er- kânı ile, şerefimize yakışır, geleneklerimize uygun bir şekilde yapılmasını sağlamaya bak. Hadi Hocam, göreyim seni!

Hoca:

- Dediklerini yapmaya çalışacağım. Her ihtimali, düşündük-

lerimi söylemek vazifem. Senin duyduğunu ben de duydum. Güya, İdris Ağa'nın kızında gözü olan bir genç varmış, kızın peşindeymiş. Sevdanın gözü kara olur derler, ne edeceğini kimse bilemez.

Ağa:

- Sen bizim bu Sarı Yörük Aşireti erlerini ne sandın Hoca!

Her türlü tertibatı alırlar. Misafirleri ağırlamasını da, korumasını da, bu işi bozmaya yelteneceklerle haddini bildirmesini de bilirler. Sonra, evvelâ Allah'a, sonra da Koca Bozdağ'a güven. Senin vazifen bu çifte düğünü hazırlamak. Şu yayla bi- şenlensin bakalım...

Ağa şenlensin diyon ama, dışarıdan alacakları gelin namzedinin bir yavuklusu vardır. Kız da onu istemektedir. Fakat, Ağa'nın aşiretinden bir er talip olunca her şey değişir. Kızın babası Ağa, kızını bunlara verir. Söz kesilir, karşılıklı hediyeler gider. Nişan yüzükleri bile takılır.

O devirde nişan merasimi şimdiki gibi olmazdı. Karşılıklı yüzükler hediyelerle beraber gelir ve takılırdı. Damat, gelini ancak düğünde karşıdan görür, gerdekte hayat boyu beraberlikleri başlardı. Bu işleri de araçlar görücü usulü ile yaparlardı.

Hoca'nın anlattığına göre bu nişan işi bayağı tarihi bir olay. Hoca bunları nerden duymuş, nasıl derlemiş, bilinemez. Gençliğinde derin bir hocadan ders aldığı, bunları da ondan öğrendiği biraz da kendinden ilâveler yaptığı muhakkak.

Hoca, nişan hakkında şöyle izahat verir:

- Eski insanlar, Hazreti Adem'den sonraki insanlar, beğendiğini tutar kolundan mağarasına getirirmiş. Gelmek istemeyeni de elindeki koca sopa ile kafasına vurup bayılır, sonra da sürükleyerek mağarasına taşımış. Daha sonra insanlar toplu olarak yaşamaya başlamışlar. İşte o zaman erkek, kızı beğenip peyledi mi yüzüne kesici bi şeyle bir çentik atarak nişanını kor, o kızı sahiplenirmiş. Bazen de ikinci bir talip çıkar, o da bir çentik atar ve güzelim kızların yüzleri ekmekeçi çetelesine dönermiş. İnsanlar biraz daha medenileşince, bu çentik işini kızla-

ların kollarına yapmaya başlamışlar. Bu adet yerine göre kolda, bazı yerlerde bacaklara yapılarak devam etmiş. Firavunlar zamanında bu nişan işi kızın boynuna bir gerdanlık takılarak hal edilmiş. Kızlar da çentik yemekten kurtulmuş. Bu gerdanlıklar altın da olurmuş, bazı deniz kabukları da, hatta işlenmiş bir ağaç da olurmuş. Zaman ilerlemiş, insanlar güya daha me-deni olmaya başlamışlar, kadın milleti artık bir ağaç kabuğundan kolye ile aldanmayacak mertebeye gelmiş ve işte o zaman parmaklara takılan yüzükler icad edilmiş. Bu da hemen hemen yüz yıl önce Frengistan'da başlamış, ta bize kadar yayılmış.

Hoca'nın "nişan" hakkındaki malumatını bütün aşiret bilir. Onun bu derin bilgisinden (!) ötürü de ona "Hoca" der.

Şimdi de Ağa'yı dinleyelim. O da "Bozdağ" hakkında bilgi verir. Bıkmadan, usanmadan "Bozdağ"ı anlatır durur.

Gelini Akkadın, sürüyü Yuntalan yaylasındaki çayırlarda güderken, Ağa da torunlarını görmek için yanlarına gelmiş, onlarla beraber öğle yemeklerini yemişler ve gelininin yaptığı kahveyi höpürdeterek içerken gelini Akkadın'a eliyle Bozdağ'ın zirvesini göstererek konuşur.

Gelini Akkadın'a şöyle der:

- Sağol gelin! Bu kahve burada, şu koca dağın yanbaşında keyifle içilir. Gelin, bu dağ yamandır. Dedem bu dağla bayağı konuşurdu. Bu dağın canlı, tıpkı bir insan gibi görüp düşündüğünü, söylerdi. Sonra, "Bu dağ kötülere aman vermez, güçsüzleri korur" derdi. Hatta başından geçen bir olayı hikâye ederdi. (Akkadın ve Can merakla dinlerler.) Bir gün dedemlerin konakladığı yere iki genç sığınır. Dedem merak eder soruşturur. Bu iki genç karı-koca mı, yoksa kaçak mı, diye. Sonunda anlaşılır ki bu gençlerin kız olanı Ödemiş yakasında bir çiftlik ağasının kızymış. Oğlan da çiftlikte çalışanlardan biriymiş. İki deli gönül bir olup kaçmışlar, dedeme sığınmışlar. dedem gençlere yardım edeceğine, başıma bir dert gelmesin diye gençleri zaptiye teslim etmiş. Zaten kızın ailesi de şikâyetçi olduğundan delikanlıyı mahpushaneye tıkmışlar. Kızın babası ağa da kızına ceza olsun diye evin bir odasına kilitleyivermiş. Velhasıl iki sev-

dalıyı zorla birbirinden ayırmışlar. Bu ayrılığa dayanamayan kız, kendini kapatıldığı yerden yere atmış. Herhal atladığı yer yükseki düşünce sakatlanmış, kötürüm kalmış. Bunlar olurken dedem de burada dağdan yuvarlanan bir taşın altında kalarak ayaklarını kırmış. Dedem, bu ayağının kırılmasını Bozdağ'dan bilir, "Dağ beni cezalandırdı. Bana sığınan gençleri korumayıp zaptiye teslim ettiğime kızdı" der dururdu.

Ağa, lâfını bitirince dağa doğru baktı. Akkadın'da onun baktığı yerlere bakıyordu. Sevdalı kızın kötürüm kalışına bayağı üzülmüştü. Dağın cezalandırması faslına bir mana veremedi ama, içinden keşki zaptiye de, kızın babası da cezalandırılısaydı, diye geçti.

Ağa'nın anlattıkları dönüş hazırlıkları başlayana dek aklından çıkmadı. Dinlediği masallarda hep yavuklular sonunda birleşir, "-Onlar erdi muradına, biz çıkalım selâmete" nakaratı ile biterdi.

Halbuki bu masal hem sahici, hem de sonu hüzün verici idi.

Birden Ağa, babasının seslenişi ile daldığı kötürüm kız olandan sıyrıldı.

Ağa:

- Haydi gelin, vakit tamamdır. Sürüyü topla yola koyul. Ben, torunumla şu yamaca kadar gidip arkanızdan yetişirim.

Akkadın:

- Olur Ağa baba.

Köpeğe bağırdı:

- Kocabaş!

Köpek koşarak yanına geldi. Yerde kepenek üzerinde yatan behesini alıp arkasına bağlarken köpeğe de işaretle sürüyü toplamasını emretti.

Koca çoban köpeği, yapacağı işi biliyordu. Avlıyarak sürüyü dönüş yoluna kovalamaya başladı.

Bu köpekler yalnız kuru kepek ekmele, bir de yemek artıklarıyla beslenmelerine rağmen iridirler.Sadıktır. Kurtlarla bo-

ğuşurlar. Sayıca kurtlardan fazla olduklarında vay kurtların haline. Ama, bu tersine olduğu zaman da kurtlar hem boğar, hem de bir güzel köpeği yerler.

Bozdağ'daki Yörüklerin bir işi de ovadaki yerleşim bölgelerine yaz aylarında kar satmaktır. Dağın yamacında kar çukurları vardır. Bu çukurlar bütün kış mevsimi karla dolar. Bunları küreklerle keçeden yapılmış kar çuvallarına doldurur ve çuvala koydukları karları arada bir tokmalıyarak sıkıştırırlar. Sıkı kar kolay erimez, taşınması da kolaydır.

Koyun ve keçi sürüleri bazen iki yüz adedi bulur. Bunların sütlerinden tulum peyniri yaparlar. Bir kazançları da budur.

Yaylaya gelmeden önce koyunların yünlerini kırparlar. Kış aylarında bu yünlerle kilim dokurlar.

Yaşam böyle sürer gider.

İşte, bir yaz mevsimi daha bitmektedir. Dügünler yaylada yapılacak ve dönüş hazırlıklarına başlayacaklardır.

Yaylada gece birden bastırır. Güneşin kayboluşu ile, gecenin başlaması o kadar çabuktur ki, insan şaşırır.

Ama, yayla geceleri bir başkadır. Gökyüzü elle tutulacak kadar yakın gözükür. Daha büyüktür. Hele Bozdağ zirvesinden bakılınca daha da büyür.. Güneşin batışı ile doğuşunu, Yörükler, muhteber misafirlerine zirveden gösterirler.

Bozdağ'ın zirvesinden güneşin batışını ve doğuşunu izleyen bir kimse, kendini kâinat fatihi zanneder. Bu ilâhî manzara ile kendinden geçer. Dünya meselelerini unuttur, gülünç bulur, ben bu âlemin neresinde, neyim ki? diye düşünür...

Böyle bir yayla akşamı Ağa'nın çadırındayız.

Ağa ile Hoca konuşmaktadırlar.

Ağa:

- Hoca, düğün hazırlıkları tamamlandı mı, bir eksikliğimiz, gediğimiz kaldı mı?

Hoca:

Deminden beri anlatıp duruyon Ağa! Tamam, her şeyler ta-

mam. Bütün ihtiyaçları çarşı pazar tedârik ettik. Çağrılarını yaptık. Çakıcı'yı gidip kendim davet ettim. Çok selâmları var. Ağa'nın daveti bizim için şeref, dedi. Gelecek.

Ağa:

Eh gayri haftaya bu yayla davul sesleri ile gümbürdeyecek. Bu belki benim son şölende bulunmam olacak.

Fadime Ana:

- Aman Ağam, sen geçen yıl da, evvelki yıl da, daha evvelki yıl da hep böyle söyler durursun.

Hoca:

- Aman Ağa, Allah gecinden versin. Biz daha nice şenlikler göreceğiz. Nice belâlara beraber göğüs gereceğiz, dur bakalım hele:

Ağa:

- Ağzını bal yesin., Ben de biraz daha bu dünyada kalayım, torunlarımın mürvetini görevim isterim. Dünya nimetlerine doyum olmuyor. Fakat, sekseninde bir ihtiyar da ahrete göçün zamanı geldiğini unutamıyor.

Bu konuşmalar sürerken dışarıdan köpek havlamaları gelir. Bu bir yabancının geldiğine işarettir.

Ağa:

- Fadime bi bak hele, her hal bi yabancı olsa gerek!

Fadime Ana çadırdan dışarı çıkar. Biraz sonra çadıra döndüğünde Ağa'ya hitaben:

- Yabancı bir er seni görmek istermiş. Ali de yanında, çadıra girmek için destur isterler.

Ağa:

- Hayırdır inşallah! Akşamın bu saatinde ne isterler acaba? Buyur et bakalım.

Fadime Ana çadırdan dışarı çıkarak yabancı eri içeri davet eder.

Çadırdan içeri önce Ağa'nın oğlu Ali, ardından bir genç girer.

Genç, çadırdan içeri girer girmez önce etrafına bir bakınır. Ağa'yı ilk defa gördüğü her halinden bellidir. Ona önceden tarif edildiği gibi Ağa'nın baş köşede oturan beyaz sakallı ihiyarın olacağını tahmin etmiştir. Seri adımlarla, hörmetsizce Ağa'ya yaklaşır ve elini öper.

Genç, boynu bükük, iki adım geri çekilerek, umutla Ağa'ya bakar ve konuşur:

- Ağam, sana hacetim var!

Ağa:

- Hayrola, akşamın bu saatinde ne istersin?

Genç:

- Günlerdir deli divane gibi dolanıp duruyorum. Son çareyi sana gelmekte buldum. Seni tanıyanlar, seni görmemi sağlık verdiler. Ağam, sen istersen derdime bi çare bulursun.

Ağa da meraklanmıştı. Karşısındaki gence sordu:

- Deyişer bakalım derdin neymiş oğul?

Genç:

- Ağam, derdim şu ki, sizin erlerden birine almak istediğiniz İdris Ağa'nın kızı...

Genç, sözün burasında durur. Etrafına bakınır. Ne diyeceğini şaşırılmış durumdadır.

Ağa:

- Ehhh!...

Genç:

- Benim onda gönlüm var. Ben, onu sizden evvel istemiş ve kızı bana vermeye verimkâr olmuşlardı. Ama, araya siz girince bana vermekten vazgeçtiler.

Fadime Ana:

- Ana, delinin zoruna bak!

Fadime Ana'dan sonra oğlu Ali de gence bağıarak söylenir.

Söyle der:

- Bu ne cüret ulen!

Ali, babası Ağa'ya dönerek:

- Ağa babam, izin ver de şuna haddini bildireyim!

Ağa şaşkın, fakat kararlı bir eda ile sağ elini havaya kaldırarak:

- Durun hele!

Diye bağırır. Genç, Ağa'nın bu davranışından cesaret alarak Ağa'nın ayaklarına kapınır.

- Ağam! Kızın da bende gönlü var, bizi ayırma. Buna çare sen bulacaksın. Kızın babasına defalarca gittim, araya hatırlı kimseler koydum, olmadı. Sonunda beni, adamlarına dövdürdü ve kovaladı. Son ümidim sende Ağam! Sen adil ve namlı bir aşiret reisisin. İstersen...

Ağa'nın oğlu Ali hiddetle gencin sözünü kesti. babasına bağırdı:

- Şunu yanından defet baba! Kızın yavuklusunu bunları duysa bunu sağ komaz.

Ağa, sinirli bir şekilde konuşur:

- Ula, biz bu kızı Allah'ın emri, Peygamber'in kavli ile istedik. Bir kızı bi çok istiyeni olur, babası kimi münasip görürse ona verir. Bize verdiler, yavuklu oldular. Haftaya da düğünleri var. Haydi şimdi yıkıl git buradan. Seni bir daha buralarda görmeyeyim. Olmıyacak laflarla da ocağımıza gölge düşürme.

Çadırın kapısını eliyle göstererek;

- Defol git buradan!

Genç adam yıkılmıştır. Bir şeyler söylemek ister, söyleyemez. Yutkunur.

Hoca işe karışır. Daha mülâyim bir sesle, acımış bir tavırla gence seslenir:

- Haydi oğul, geldiğin yere dön. Daha çok gençsin. Hepsini geçür. Buralara geldiğinden de kimselere söz etme. Haydi bakalım git gayri!..

Ali:

- Ne duruyon len! Duymuyon mu?

Genç, çadırdakilere birer birer bakar. Sanki birilerinden bir umut beklemektedir. Aradığı desteği bulamaz, çaresizlik içerisinde çadırdan çıkarken yarı anlaşılır bir sesle söylenir:

- Bu işi kan halledecek...

YAYLADA DÜĞÜN BİR BAŞKADIR

Bozdağ Yaylası davul sesleriyle gümbürdemektedir. Dağın yamacına, çam ağaçlarının altına kurulan şölen alanı bayram yerine dönmüş gibidir. İki gelin için hazırlanan büyük otağın önü eğlencelerin yapılacağı yöne doğru açık, içerisi nadide Yörük halıları ile kaplanmış, iki gelinin yan yana oturabileceği bir sedir kurulmuştur.

Otağın epeyce önünde kurulan düğün sofrası elli metre uzunluğunda vardır. Çam kereste ve dallardan yapılan bu uzun masanın üzeri de boydan boyca çiçek desenli bir örtü ile örtülmüş, üzerine türlü yiyecekler, meyveyle donatılmıştır. Masanın üzerinde muntazam aralıklarla konan kar kalıpları ve yanlarındaki kocaman bakraçlarda ayran, bal şerbeti yerleştirilmişti. Her bakraçta ağaç kepçe ve etrafında çiçek süslemeli kupalar göz alıcıydı. Bu kupa denen madeni, kalaylı bardaklarla kar kalıplarından kanırtarak alınan karla yarı yarıya doldurulup üzerine bakraçlardaki koyu ayran ve bal şerbetini karıştırıp içmek hem nefis olur, hem de usüldendir.

Öbek öbek yakılmış ateşlerde çevrilen kuzular birazdan büyük siniler içerisinde bu uzun sofraya getirilecek, misafirler ellerinde kalaylı sağanlar ile bu kuzulardan büyükçe bir parçayı pilavla beraber sağanına doldurup yiyeceklerdir. Dağıtımı aşiret mensupları ustalıkla yapacaklardır. Uzun masanın bir tarafına masa boyu kadar yapılan oturma kerevetinde isteyenler, bilhassa yaşlılar oturarak yemeklerini yiyebilecekler, yer bulamayanlar ve gençler, çocuklar ağaç diplerine çömelerek ellerinde tuttıkları sağandan yiyeceklerdir. Adet de bu, zamanın olanakları da bu.

Davulun gümbürtüsü bittiğinde aşıkların sazları devreye giriyordu.

Hoca, ortalığı idarede mahirdi. Etrafındaki yardımcılara habire emirler veriyor, düzeni sağlamaya çalışıyordu.

Bu hengâmede birden arka arkaya üç el silâh sesi duyuldu. Bu gelen bir misafir kafilesinin işaretiydi. Nitekim bir genç koşarak, kızın babası İdris Ağa ile birlikte ayrı bir köşede oturan Ağa'ya haberi verdi:

- Ağa, Çakıcı Efe geliyor. Beraberinde karısı Iraz Ana ve kızanları ile bazılarının eşleri olacak kadınlar da var.

Ağa, gelenleri karşılamak için davrandı. Haberi getiren gence,

- Tez Fadime Ana'ya haber ilet, karşıya çıksın, dedi.

Çakıcı, o yıllarda ismini iyice duyurmuş, namlanmış bir Efe idi. Henüz ikinci hanımı Fadime ile evlenmemişti. Iraz, efsesine yürekten bağlı tam bir efe karısıydı.

Gelenler atlardan inerler. Hayvanları Yörük gençleri olarak misafirleri düğün yerine buyur ederler.

O sırada misafirlerle yaklaşan Ağa, Çakıcı'ya doğru ilerleyerek,

- Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz!

Çakıcı:

- Hoş bulduk. Senden davet alır da gelmez olur muyum hiç, hayırlı, uğurlu olsun!

Çakıcı ile Ağa sarılırlar. Çakıcı, Ağa'nın elini öper. Beraber düğün alanına doğru yürürler.

Fadime Ana'da evvelâ Çakıcı'ya "Hoş geldin Efe" der ve geriden gelmekte olan Iraz'ı (Raziye) karşılar. Çakıcı'nın karısı Iraz ve diğer kadınları alarak gelinlerin bulunduğu çadıra doğru ilerlerler.

Bu sırada düğün alanının biraz dışında bir genç, çalılırlar kendine siper edecek alanı gözlemektedir. Çakıcı'nın gelişi ile biraz keyfi kaçmıştır. Bu genç, Ağa'nın çadırından kovduğu, İdris Ağa'nın kızını almak isteyen gençtir.

Bu genç çadırdan çıkarken,

- Bu işi kan temizleyecek!

Demişti. Bir çılgınlık yapmaya kararlı gözükten genç, Çakıcı'nın gelişi le bu çılgınlığından vazgeçmiş gibidir. Nitekim belindeki silâhını orada çalılar arasına saklar.

Bu sırada Hoca ortaya çıkararak bağıırır:

- Ağa! İzin verirsen, Efemiz de gelmişken eğlenceler başlasın.

Ağa:

- Başlat Hoca, geç bile kaldın. Ortalık şöyle bi şenlensin. Göreyim seni!

Hoca, davulcuları çağırarak olanca gücü ile bağıırır:

- Vurun len!... Şu yayla, Sarı Yörük Aşireti'nin düğünü ile şenlensin!

Ortaya yürür ve yine olanca tiz sesi ile cazgır gibi bağıırır:

- Haydi bakalım erler, kızanlar, kendine güvenenler ortaya çıksın! Gun, bu gündür. Pazuşuna güvenen, bedenine güvenen çıksın meydana! Haydi yiğitler davranın taş yuvarlama yarışmasına. Bu yarışma bize atalarımızdan, Ağa'ya göre, şu yamaçlarında düğün yaptığımız Bozdağ'dan kalmadır. Ağamız şöyle der: "Bozdağ kızınca taş fırlatır, kaya yuvarlar. Bu oyunu atalarımız ondan öğrenip yarışma haline getirmişler." Şimdi şurada duran, birbirinin dengi dört yuvarlak kaya var. Bunların başına dört yiğit geçip bu taşları na şu eğri çam ağacına kadar yuvarlayacak. Kim daha evvel taşı eğri çam hizasına götürürse birinci olacak. Birinciye Ağa ödül olarak on altın ve bir koç ve birde kısarak verecek.

Hoca burada durdu. Çakıcı'ya ve İdris Ağa'ya baktı.

Onların da ödül koymasını bekler bir hali vardı.

Çakıcı, Hoca'ya başını salladı. Aynen demek istiyordu.

Hoca coşku ile yine bağıırdı:

- Çakıcı Efe'de birinci gelecek ere on altın, bir koç ve bir binck atı ödül verecek.

Hoca bu sefer İdris Ağa'ya baktı. O da varlıklı bir ağaydı. Onun da bir ödül koymasını istiyordu.

İdris Ağa bocaladı. Aynen dese, hem Ağa'ya, hem Çakıcı'ya saygısızlık olurdu. Daha az demeye de şanına yakıştıramadı. Olduğu yerden Hoca'ya bağıırdı:

- Sen ne münasip görüyorsan onu koy, kabulüm Hoca!

İş Hoca'ya kaldı mı, İdris Ağa yandı.

Hoca yine bağıırdı. Tane tane, kelimeleri uzata uzata,

- Kız babası İdris Ağa'dan birinci gelecek yiğide, aynen Ağamız gibi, Çakıcı Efemiz gibi on altın, bir koç... ve bir binck atını...

Bir alkış koptu. Ödüller küçük bir servetti.

İşte o anda bir kadın sesi çınladı. Bu Çakıcı'nın karısı İraz'dandı. Hoca'nın cazgırlığını dinlemek üzere gelin çadırının önüne çıkan kadınlar arasında o da vardı.

- Ulen Hoca! Diğer yarışanlara bi şey yok mu?

Hoca, şaşkın ve gülererek İraz'a baktı. İraz, Çakıcı'nın kızanlarından birini yanına çağırdı, bir şeyler söyledi. Kızan koşarak Çakıcı'ya gitti, kulağına eğilip İraz'ın isteğini bildirdi. Kızan Efe'sinden aldığı talimatı bu sefer Hoca'nın bulunduğu yere geldi ve Hoca'ya aktardı.

Hoca, ağız kulaklarına vararak meydanı bir şöyle alma salına dolanıp durdu. Başladı bet sesi ile bağıırmaya:

- Ey ahali, duyduk duymadık demeyin! İraz Ana da ikinci gelecek ere beş altın, üçüncü gelecek ere üç altın, dördüncü gelecek ere de iki altın ödül vereceği ve bana da cazgırlımı pek beğendiği için bir mecdiye bahşisi münasip görmüşlerdir!..

Alkışlar, ışıklar, gülmüşmeler arasında iki delikanlı, yarış taşlarının başına geçerler.

Hoca bu durur mu hiç. Çakıcı'ya bağıırır:

- Efe! Sizden bi er yok mu?

Çakıcı kızanı iri yarı Mehmet'e döner:

- Koca Mehmet, göster ulen kendini!..

Mehmet:

- Baş üstüne Efcem!

Üç yarışmacı taşlarının başına geçerler. İdris Ağa'nın kızı da gözü olan Genç, gizlendiği çalılarının arasından çıkarak yarış meydanına doğru ilerlerken Hoca bağırır:

- Yok mu bi babayığit daha?

Genç, elini kaldırarak cevap verir:

- Ben varım!

Bütün gözler bu yabancıya çevrilir. Gelinlerin bulunduğu çadırın önündeki İdris Ağa'nın kızı, yarışmaya katılmak isteyen yabancı genci tanır. Etrafına dehşet içersinde bakmakta, fakat etrafındakilere de bir şey söyleyememektedir. Ağa, yabancı genci tanımaz, ama İdris Ağa'nın ani değişikliğini, tedirginliğini farketmiştir, ara sıra göz ucuyla İdris Ağa'ya bakarak bu tedirginliğin sebebini araştırır.

Yarışmacıların taşların başına geçerek Hoca'nın başlama işaretini nektemektedirler.

Ağa'nın oğlu Ali de yabancı genci tanımıştır. Hemen babasının yanına giderek durumu usulca babasına söyler ve ne yapacaklarını sorar.

Ağa, duruma ziyadesiyle sıkılır Oğluna bu genci kimseye hissettirmeden defetmelerini söyler.

Hoca, yarış başlatmak üzeredir. Yarışmacıların yanında yarışmanın nasıl olacağını yüksek sesle anlatır:

- Biraz sonra yarış başlatacağım. Şu karşıda gördüğünüz eğri çam ağacına kadar önünüzdeki taşları süreceksiniz. Kim evvel dediğim çam ağacına varırsa birinci o olur. Sonra da ikinci, üçüncü ve dördüncü belli olur. Anlayacağınız İraz Ana sayesinde hepinize ödül var. Şimdi önünüzdeki taşları ister sırtınıza vurun, ister iteleyip yuvarlayın, o sizin bileceğiniz iş. Gayret sizden, takdir Allah'tan.

Hoca yana çekilir, bütün kuvveti ile başlama işaretini bağırarak verir:

- Haydi bakayım yiğitlerim, destur deyip başlayın!

Dört yarışmacı da önlerindeki taşlara hamle yaparak itmeye başlarlar. Davullar daha da hızlı ve canlı olarak zurnaların eşliğinde çalmaya başlamışlardır. Etraftaki misafirler bağırarak yarışmacılara gayret vermektedir. Taşlar yüz okkının üzerinde, varacakları eğri çam da biraz yokuştur.

Seyircilerin gayret veren bağrısları yarışmaya daha bir bir renk, daha bir heyecan vermektedir.

- Haydi Hasan gayret!

- Efe'nin kızanı öne geçti!

- Bu koca taşlar yüz elli okka var!

- Gayret ulen bizim oğlan!

- Maşallah, maşallah!

Gibi sesler, davul zurna seslerine karışır. Tam bir heyecan kasırgası havası yaratmıştır.

Yarış bütün heyecanı ile devam ederken Ali, bir kaç aşiret delikanlısını yanına toplamış yarışmacı genç yabancıya düğün alanından nasıl uzaklaştıracaklarını planlıyorlardı.

Yarışmacılar kan ter içersinde hedefe bir an evvel varıp birinci girmek için bütün güçlerini kullanıyorlardı. Yabancı gencin gayreti hepsinden fazlaydı. Elleri, dirsekləri kan içindeydi. Yüzü ter içersinde, boynunun damarları kabarmış, neredeyse çatlıyacak bir halde...

Yarışın sonuna yaklaşmışlardı. Efe'nin kızanı Koca Mehmet ile yabancı genç başa baş yarış sürdürüyorlardı. İri yapılı Koca Mehmet bile, koca taşı sürükleyen, nerdeyse kendisini geçecek olan gence gıpta ile bakarak bağırır:

- De ulen delikanlı, ya sen, ya ben!

Genç:

- İzin ver Efe, seni geçem!

Koca Mehmet:

- Gücün yeterse geç aslanım!

Genç, bütün gücüyle taşa yüklendi ve yarışı birinci bitirdi.

Etraftan büyük bir tezahürat koptu. "Maşallah", "Allah nazardan saklasın", "Kim bu yiğit?", "Analar ne yiğitler doğuruyor" gibi övgüler arasında yabancı genç iki elini havaya kaldırarak etrafı selâmlarken Çakıcı Efe'nin olduğu tarafa doğru üç beş adım attı ve sağ elini göğsüne koyarak hafif eğilerek Efe'yi selâmladı. Geri dönüp seyircilerin arasına karışmak istediye de Hoca onu kolundan yakalayarak birinciliğini bağıra bağıra misafirlerle ilân etti. Aynı şeyi ikinci, üçüncü ve dördüncü için de yaptı. Ödüllerin daha sonra merasimle verileceğini de duyurdu.

Hoca, davulcuların yanına giderek:

- Vurun ulen Harmandallı'yı!

Yayla, Harmandallı zeybek oyunu ile çoşuyordu. Ortaya çıkan zeybek giysili delikanlılar, bu erkek oyununu ağır ağır oynuyorlardı. Duruşları, diz vuruşları, erkeğe, vakûr bir eda ile oynayışları insanda coşkulu bir ürperti uyandırıyor, oynayanlarla beraber sanki siz de figürlere katılıyormuş gibi oluyordunuz.

Oyun devam ederken, dinlemek için bir kenara oturmuş olan yabancı gencin yanına Ağa'nın oğlu ve üç adamı geldiler.

Ali:

- Bizim oğlan, şöyle çadırlara kadar gidelim. Ödüllerini vereceğiz.

Genç:

- Sağol, ben ödül için yarışmadım, düğün şenlensin diye taş ittim. Ödül falan istemem.

Ali:

-Haydi uzun etme, ne demek istediğimizi biliyorsun. Şenliğimizi bozma, yürü!

Genç:

- Yürüyelim ağam!

Ağa'da, çadırdaki İdris Ağa'nın kızı gelin de uzaktan durumu

trafındakilere hissettirmeden izliyorlardı.

Genç, çadırlara doğru kaçamak bir bakıştan sonra başı önde yürüdü.

Ali, hazırladığı iki kese altını gence uzattı. Keselerde onar altın var. Biri babamın, diğeri de Efe'nin. Bunları al, bunlar ödüllerin. Diğer ödüllerini, iki binak ile iki koçu biz sana daha sonra göndeririz. Şimdi hemen uzaklaşıp gideceksin. Efe'nin misafir olarak burada bulunmasına dua et. O olmasaydı daha başka davranırdık.

Genç:

- Asıl Efe'nin burada olmasına siz dua edin. Efe gelmeseydi ben başka türlü davranacaktım. Onun yanında silâha sarılmak hem ona saygısızlık, hem de delilik olurdu.

Ali:

- Bu yaptığın delilik değil mi, erkeklığe sığar mı?

Genç:

- Eeas sizin yaptığımız ne erkeklığe, ne de insanlığa sığar. Siz kızı değil, babasını paranızla satın aldınız.

Ali:

- Çok konuştun. Seni daha önce de uyarılmıştım. Buralara gelme diye. Al şu altınları yıkıl git buradan!

Genç, Ali'nin uzattığı iki kese içindeki altınları elinin tersiyle iter. Paramız sizde kalsın. Sizden ödül isteyen yok!

Ali adamlarına dönerek:

- Alın bunu, köyüne kadar götürün. Her hal artık buralara dönmez.

Ali'nin üç adamı genci alıp giderler. Giderlerken Ali, adamlarına işaretle dövmelelerini bir daha tenbih eder.

BOZDAĞ'IN ÖFKESİ

Düğün bütün neşesi ile devam etmektedir. Uzun masanın etrafı misafirler ve aşiret mensupları ile doludur. Ağa, Çakıcı ve İdris Ağa'nın bulunduğu yerde ayrı bir sofraya kurulmuştur. Koca tepşilerde pilav ve üzerinde dörde bölünmüş kuzular ikram edilmektedir. Yanında ayran ve bal şerbetleri dağıtılmaktadır.

Bir yandan da oyunlar, eğlenceler, yarışmalar devam ederken, halk ozanları da hem çalıyor, hem koşmaları ile, bazen de şaka yollu taşlamaları ile düğüne ayrı bir renk veriyorlardı.

Ağa'nın oğlu Ali, babasının yanına geldiği görülür. Yalnız Ağa'nın duyabileceği bir sesle olanları anlatır. Ağa'nın tasdik eder biçimde başını sallaması, yabancı gence yapılanları onayladığı anlaşılmaktadır.

Bu sırada Ali'nin üç adamı yabancı genci düğün yerinden epeyce uzaklaştırmışlardır.

Genç, durarak konuşur:

- Benim için yorulmayın gayri. Deminden beri söyleyip duruyorum. Silâhımı sakladığım yerden almadan gitmem.

Ali'nin adamlarından yaşca en büyüğü:

- Uzattın gayri, biz getirir sana veririz ya!

Genç:

- Olmaz, ben silâhımı bırakıp gitmem!

Ali'nin adamı:

- Yürü ulen it dölü! Amma uzattın ha!

Bu sözle beraber gence Ali'nin üç adamı hücum ederler.

Bire üç, her şey gencin aleyhine. Bir vuruyor, fakat üç yiyordu.

Kavga da, düğün de devam ediyordu. Yalnız, kavga dayayağın dönüşmüştü.

Sonunda sevdalı genç, yara bere içerisinde yerde baygın olarak yatmaktadır. Ortalık da alaca karanlık olmuştur.

Ali'nin üç adamı aralarında soluk soluğa konuşmaktadırlar:

- Ayılınca aklı başına gelir de çeker gider.

- Amma dişliymiş be! Biraz daha dayatsaydı ben yıkılıp kalacaktım.

- Yahu arkadaşlar, şu dağa, Bozdağ'a bakın, kıpkızıl kesildi!

- Ne ola ki?

- Sanki şafak atıyor!..

Aynı anda Bozdağ'ın zirvesindeki kızılığı düğünün yapıldığı yerden Ağa da görmüştür. Bunu hayra yormaz.

Birden gürültü kopar, bir kaç kaya parçasının yuvarlanması duyulur. Herkes dağa, görüldüğün yönüne bakarken, düğün alanının yüz metre ötesinde, dağın zirve tarafındaki büyük bir kayanın sallandığı görülür. Sanki, iki çadır, hatta üç çadır boyundaki yekpare kayayı bir kuvvet sallamaktadır. Kaya sallandıkça dip taraftaki topraklar, taşlar gürültü ile saga sola savrulmakta, bir toz dumanı yükselmektedir.

Biri bağırdı:

- Zelzele oluyor, yamaçlara kaçın!

Çünkü, sallanan büyük kaya parçası aşağı doğru yuvarlanırsa tam düğün alanının üzerinden geçecek. Bulunduğu yer açık "V" şeklinde bir sel yatağıdır. Kaya ile düğün alanı arasındaki meyil, taşların yuvarlanmasına da müsaittir. Nitekim bazı kaya parçaları düğün alanına kadar yuvarlanarak gelmektedir.

Gürültüden, yanlarına kadar yuvarlanan taşlardan ürken binek atları bağlı oldukları kesilmiş upuzun çam ağacını aşağı doğru sürüklemeleri, bağırıp şaha kalkışları, ortalığı daha da velveleye verdi.

Kadınlar çılgık çılgıca çocuklarını yanlarına çağırırken, erkekler de bayağı telâş ve korku içindedirler.

Ağa, Çakıcı ve İdris Ağa'nın sofrası da tedirgindir.

Çakıcı'nın meşhur bir lâfı vardır:

- "Ben de korkarım, ama belli etmem."

Bu sefer o da bayağı korktu, etrafına bağırdı:

- Selâmet bir yere çekilelim!

Koşuşmalar, kaçışmalar, bağırışlar üç dakika ya sürdü, ya da sürmedi. O koskoca, üç çadır boyutundaki dağ parçası yerinden koptu, bu felâket dağ parçası biraz sonra, sanki nişan almış gibi upuzun düğün sofrasını bir baştan bir başa kadar üzerinden geçerek ezmiş, tarımar etmişti.

Biraz ileride yavaşladı ve bir başka kayaya toslayarak durdu.

Düğün alanı toz duman içinde. Bağırınlar, yaralananların feryatları arasında karanlık çöktü.

Bozdağ'ın zirvesindeki kızılık yavaş yavaş dağılırken, Yörükler'in yaktığı fenerlerin ışığında ortalık bir ana-baba günü gibiydi.

Düğün şenliği bozulmuş...

Bozdağ, yapacağını yapmıştı.

DÖNÜŞ GECİKİYOR

Yarım kalan düğünün üzerinden tam kırk gün geçmiştir. Havalar yaylada soğumaya başlamış ve Ağa, Yörük usulü tedavi edilmiş, kırık-çıkıktan anlıyan biri tarafından kolu, bacağı sopalarla sıkıca bağlanmıştı. Ağa'nın ne kalkacak, ne atına binecek bir durumu vardı. Biraz iyileşmesi bekleniyordu.

Günler geçiyor, fakat Ağa bir türlü iyileşemiyordu. Bunda yaşlılığın tesiri varsa da o, iyileşmesinin gecikmesini Bozdağ'dan biliyor.

- Bozdağ beni cezalandırdı, tıpkı dedemi cezalandırdığı gibi..

Lafını ağızından düşürmüyordu.

Ağa'nın çadırında Hoca gelmiş hal hatır sormakta, aralarında konuşmaktadırlar.

Hoca:

- Bu gün daha iyicesin.

Ağa:

- Eh, buna da şükür. Dağ, bize ettiğini etti. Bu yaştan sonra kırık kol, kırık bacakla ben iflâh olmam.

Hoca:

Ağam, kırıkta gençler daha çabuk iyileşir. Onların kemikleri çabucak kaynar. Bizim gibi yaşlıların biraz gecikir.

Ağa:

- Kırk gün oluyor, bu gün biraz doğrulup oturabildim. Benim yüzümden dönüş göçümüz gecikti.

Hoca:

- Né zararı var Ağa, havalar iyi gidiyor. Zaten ovada ot yok. Bu hadise olmasaydı bile biz hâlâ buradaydık.

Ağa:

- Havalar serinledi. Bir iki güne varmaz yağmur, yukarılara da kar yağmaya başlar. Biz ise bir türlü toparlanıp yola çıkamadık.

Hoca:

- İnşallah haftaya kadar hayvana binecek hale gelersin. Çıktıkçı öyle diyor. Sonra bir de yavaş bir hayvan seçeriz, şöyle ayağını uzatacak bir tertibat da yaptık mı mesele kalmaz. Sen kendini üzme Ağam!

Ağa:

- Yahu Hoca, ben burada yatakta oturamıyorum da atın sırtında nasıl duracağım?

Hoca:

- Olmazsa sedye yapar, seni taşıyız Ağam.

Ağa: